

قوناخی دواي نه سروللا و هاوسه نگی هیز له نیوان ئیسرائیل و بهرہی موقاومہ

29-09-2024

نووسه رهگان

زریان روژهلانی

کورتہ : نزیکہی سالیک دواي نه وهی حماس له هوتی ئوکتوبه ردا ئیسرائیل و دنیای خافلگیرکرد و "میحوهری موقاومہ" ی ئیرانیس به هیرشی درونی و مووشه کی خوی له نیوهی یه که می نه مسالدا بالاده سستییه کی سایکولوژی په ایداکردبوو، به کوژانی حه سهن نه سروللا، ئیسرائیلیس «بهره ی موقاومه ی» خافلگیر کرد. بیجگه له وهی توانای هه والگری خوی نمایش کرده وه، توانای به کارهینانی دهیان تون بومی سه نگره رشینیشی به فرۆکه ی ئیف 15 ده رخست، که ده توانیت چیمه نتو و بهر به سستی سه نگر و تونیله توکمه کانیش تیکبدات.

له په کین گویم له بهرپرسيکی حيزی کوميونیستی چین دهگرت که به قوولی کهوتبووه نیو و باسی گهشهکردنی ولاتهکهی و رهخنهی له ئەزموونی پهکیتی سؤفییته و ولاتانی رۆژتاوا دهگرت. پوختی قسهکانی ئەوه بوو ئەوان نه سؤفییتن نه رۆژتاوا. شتیکی جیاوازن و مۆدیلی گهشهکردنهکیان لهسەر بنه‌مای ناشتی و هاوکارییه نهوهک شەر و زۆرداری! پرسپاری زۆرم لهسەر قسهکانی هه‌بوو. به‌لام بیرم له لیکچوونی ئەم په‌یامه چینیه و درووشمه ئیرانییه‌کهی "نه شهرقی نه غه‌ربی" ده‌کرده‌وه، که له‌ناکاو سه‌ردیڤی هه‌والی کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا له شاشه‌ی مۆبایله‌که‌م سه‌رنجی راکیشام. ئەمه هه‌والیک بوو؛ نه‌ده‌کرا نه‌یخوینمه‌وه، ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر زیاتر له‌حه‌وت هه‌زار کیلومه‌تر له‌به‌یرووتیشه‌وه دوور بم.

وابزانم سالی 2020 بوو که نه‌سروللا داوی په‌یوه‌ندییه‌کی توندوتۆلی له‌گه‌ل چین کردبوو. خۆی له راستیدا ده‌میکه په‌کینیش خوازیری په‌یوه‌ندییه‌کی به‌هیزه له‌گه‌ل لایه‌نه ده‌سه‌لاتداره‌کانی شیعه له ئیران، عیراق و لوبنان. بۆیه به‌ئه‌گه‌ری زۆر ئەم هه‌واله‌ بۆ شوینیکی وه‌ک وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی چینیش بابه‌تیکی گرنه‌گه، که پیده‌چن که‌لکه‌له‌ی په‌له‌هاویشتنی زیاتریان له رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست له‌سه‌ردا بی‌ت. پینشتریش ته‌نیا هه‌فته‌په‌ک له‌پاش هه‌وله‌کانی ئەوان بۆ په‌خه‌ستنی 14 لایه‌نی فه‌له‌ستینی، ئیسماعیل هه‌نیه له‌تاران کوژرابوو. ده‌شئ ئەم رووداوه‌ی نه‌سروللاش جاریکی دیکه ئەوه‌ی ده‌رخه‌ستبیت؛ مه‌یدانی رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست، هه‌له‌ب‌ز و دابه‌زی زۆره.

ئەگه‌ر لێره خالیک له‌سه‌ر گه‌رانگه‌ی چین دانیم و بۆ دواتری به‌یئمه‌وه، ده‌توانم بلیم کوژرانی نه‌سروللا خالیکی وه‌رچه‌رخانه له ئەندازیاری ئاسایشی ناوچه‌که، که ده‌کرئ به‌مجۆره شروقه‌ی بکه‌ین:

نزیکه‌ی سالیکی داوی ئەوه‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ردا ئیسرائیل و دنیای خافلگیرکرد و "میحوه‌ری موقاومه‌"ی ئیرانییش به‌هیرشی درۆنی و مووشه‌کی خۆی له‌نیوه‌ی په‌که‌می ئەمه‌سالدا بالاده‌ستییه‌کی سایکۆلۆژی په‌یدا‌کردبوو، به‌کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا، ئیسرائیلیش «به‌ره‌ی موقاومه‌ی» خافلگیر کرد. بیجگه له‌وه‌ی توانای هه‌والگری خۆی نمایش کرده‌وه، توانای به‌کاره‌ینانی ده‌یان تۆن بۆمی سه‌نگه‌رشینیشی به‌فرۆکه‌ی ئیف 15 ده‌رخه‌ست، که ده‌توانیت چیمه‌نتۆ و به‌ره‌به‌ستی سه‌نگه‌ر و تونیله‌ تۆکه‌کانیش تیکه‌بات.

نه‌سروللا په‌کیک له‌پارێزراوترین سه‌رکرده‌کانی به‌ره‌ی موقاومه‌ بوو، ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه هه‌ر به‌و هۆکاره‌ش بووبی له‌مه‌راسیمی ده‌سته‌به‌کاربوونی پزشکیان دا له‌تاران به‌شداریی نه‌کرد، به‌مه‌دوایانه‌ش دیداریکی له‌گه‌ل وه‌زیری ده‌ره‌وی ئیران هه‌له‌وه‌شانده‌بووه‌وه که، له‌وانه‌یه ئەویش هه‌ر به‌هۆکاری ئەمنی بووبیت.

هه‌سەن نه‌سروللا ئەگه‌ر ته‌نانه‌ت پینشتر ئەو ئامیرانه‌ی په‌یچه‌ری به‌کاره‌ینابیت که به‌مه‌دوایانه ئیسرائیل ژماره‌په‌کی زۆریانی به‌ده‌ست ئەندامانی حیزبوللادا ته‌قاندبووه‌وه، چاوه‌پێ ده‌کریت له‌داوی ئەو رووداوه‌ مۆبایل و په‌یچه‌ریشی وه‌لا نابیت، بۆیه پیکانه‌که‌ی پیوستی به‌پروژه‌په‌کی ئالۆزی هه‌والگری هه‌یه، که رۆلی سیخوڤر تیندا فاکته‌ریکی سه‌ره‌کی بووبیت.

له‌رووی سیاسیه‌وه، نه‌ته‌نیاوه‌و ته‌نانه‌ت یوا‌ف گالانت، وه‌زیری به‌رگریشی سه‌به‌اره‌ت به‌م شه‌ره‌ی حیزبوللا هاو‌پای خۆی کردووه که له‌دانوستاندنه‌کانی هه‌ماسدا هه‌ندیک جار دژی په‌که‌تر ده‌وه‌ستانه‌وه. پیده‌چن دلنیاش بی‌ت له‌وه‌ی هه‌رچییه‌کیش بکات، بایدن ناچاره‌ پشتی بگریت، بۆیه ده‌یه‌ویت ئەو ده‌رفه‌ته‌ی هه‌له‌ب‌زاردنی ئەمریکا به‌کاره‌ینیت تاوه‌کو هه‌لقه‌ی به‌ره‌ی موقاومه‌ به‌ده‌وری خۆیدا بشکینیت. نه‌ته‌نیاوه‌و له‌دانوستاندنه‌کانی ئاگره‌به‌ست له‌گه‌ل هه‌ماس دا به‌قسه‌ی ئەمریکای نه‌کرد تاوه‌کو کاری گه‌یانه‌ده‌ ئەوه‌ی سه‌ره‌پای هه‌موو نا‌ره‌زایه‌کانی دنیا، به‌ئهن‌دازه‌په‌کی زۆر توانای هه‌ماسی وه‌کو هیزیکی حکومی له‌نیونه‌برد. راسته که سه‌ره‌پای ئەوه‌ی ئەسته‌مه‌ بتوانیت به‌ته‌واوی هه‌ماس له‌نیوه‌به‌ریت، به‌لام تاوه‌کو ئەندازه‌په‌کی زۆر، توانا سه‌ره‌زایه‌که‌ و توانای هوکمه‌کردنی له‌غه‌ززه‌ لاواز کردووه.

بیجگه له‌هه‌ماس، حیزبوللا وه‌کو گه‌وره‌ترین هیزی ناده‌وله‌تی که قورسترین جۆری چه‌کی له‌به‌رده‌سته‌دایه و وا مه‌زه‌نده‌ ده‌کریت هه‌زاران جۆری درۆن و مووشه‌کی کورتمه‌ودا - نیوه‌ندمه‌ودا و درێژمه‌ودای هه‌بیت، هه‌میشه‌ مه‌ترسییه‌که‌ که ناتوانی چاوپۆشی لیکات. بۆیه له‌داوی شه‌ری 2006 که ئیسرائیل نه‌یتوانی له‌حیزبوللا بباته‌وه، هه‌میشه له‌ده‌رفه‌تی وه‌ک ئەمرۆ گه‌راوه.

له‌داوی هیرشه‌که‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ره‌وه، حیزبوللا زیاتر له‌1200 جار هیرشی کردووه‌ته سه‌ر ئیسرائیل و له‌ئهنجامی ئەوه‌شدا نزیکه‌ی 70 هه‌زار که‌سیکی له‌ناوچه‌کانی سنووری ئیسرائیل ئاواره‌ بوون. سو‌پای ئەو ولاته‌ش له‌به‌یاننامه‌ی کوژرانی نه‌سروللادا گوتی 'ده‌مانه‌وئ ئاواره‌کانمان بگه‌رینه‌وه'. بۆیه ئەگه‌ر ئامانجه‌کیان وابیت، ئەگه‌ر به‌دانوستاندن حیزبوللا رازی نه‌که‌ن هیزه‌کانی بۆ باکووری رووباری لیتانی بکشینیته‌وه، له‌وانه‌یه تاوه‌کو ئاستی له‌شکرکیشی وشکانیش بروت. حیزبوللا له‌باشووری رووباری لیتانییه‌وه ده‌توانیت به‌مووشه‌کی کورتمه‌ودا و کاتیو‌شا، که ده‌توانیت له‌سه‌ر هه‌زاران پیکابه‌وه بیته‌قینیت، گرفتێ ئەمنی گه‌وره و درێژخایه‌ن بۆ ئیسرائیل دروست بکات.

وهك جارهكانى ديكه، پرسىارى هه ره گرنگ ئه وهيه؛ ئيران و گرووپهكانى «موقاومه» چى دهكهن؟

به ئه گهرى زوره وه له ماوهى كورتخايه ندا، حيزبوللا به هوئى دابرانى رستهى فه رماندهى ستراتيژى و فه رماندهى تكتيكى كهى له به كتر، ئه ستمه بتوانيت وه لامى كه وهى ئيسرائيل بداته وه. بيشك ليره و له وئى ده توانيت هه ر هيرش بكات، به لام به بى فه رماندهى، سه روپا كه تى و هئيلكى پاريزراوى په يوه ندى و لوجستى، كارى كه وهى پيناكريت. ته نيا له مسالدا زياتر له 27 فه رماندهى گرنگى حيزبوللا و دوو فه رماندهى پله به رزى سوپاى پاسداران، كه له وانه به روئيان له هاوتاهه نكي گرووپهكانى موقاومه دا هه بووييت، كوژراون. به ته قينه وهى په بجه ره كانيش گرفتى كه وهى په يوه ندى بو حيزبوللا دروست بووه، لانى كم هه تاوه كو ئه و كاتهى جيگره وه به ك ده دوزيته وه.

به پيى داتاكانى ئه سى ئيل ئى دى، له ماوهى نزى كهى به ك سالى رابردوودا، ئيسرائيل و حيزبوللا نزى كهى 7500 جار هيرشيان كردووه ته سه ر به كدى كه زياتر له 80٪ لايه ن ئيسرائيله وه بووه و. به شىكى زوريشى ريگهكانى هاووچو، هئيلهكانى لوجستى و سه كوكانى ته قاندى مووشهكى كردووه ته نامانج. بويه به هوئى پچرانى زنجيرهى فه رماندهى و گرفتى لوجستى و په يوه ندى، ئه ستمه حيزبوللا بتوانيت له ماوهى كورتخايه ندا توئه به كى زور كه وه له ئيسرائيل بكات وه.

هه له بت، مه رج نييه ئه مه هه تا سه ر وا بيت، چونكه بو ريخراوىكى وهك حيزبوللا، زورى پيناچيت بو ئه وهى بتوانى شوينگره وه به ك بو نسرووللا دابن و له رووى سه ربازيه وه خوئى ريكبخاته وه.

حه ماس، له ماوهى به ك سالى رابردوودا به شىكى زورى تواناى سه ربازيى خوئى له ده سندا وه و به ئه گهرى زوره وه زياتر له خمى پاراستنى ئه وه دايه كه ماوه ته وه، نه وهك دروست كردنى قه له مابزىكى نوچ. حوسيبهكانى يه من زياتر به رپى درون و مووشهكى دوورهاوئزه وه ده توانن گرفت بو ئيسرائيل دروست بكن، به لام ئه وه ش بو ماوه به كى دريژ نابيت، چونكه جوئى مووشهك و درونى دوورهاوئز، گرانت ره و ئه ستمه ميشه هه موويان له سيستمى به رگرى چه ند لايه نهى ئيسرائيل و هاوپه يمانهكانى تپه رين. هه رچه نده تائيسا چه ند دانه به كى ئه وان و گرووپهكانى موقاومهى ئيسلامى عيراق، كه يشتوونه ته نيو خاكى ئيسرائيل.

له و نيوانه دا گرووپه چه كدارهكانى عيراق بيجگه له درون و مووشهك، تواناى كه يشتن به سنوورهكانى ئيسرائيليان هه به له هئيلى نيوان ئه نبار. موسل بو ديره زوور و له وئيشه وه بو سنوورى به ربازيهكانى گولان. پيشتر هه نديك له فه رماندهكانى موقاومهى ئيسلامى گوتبوويان؛ هه زاران چه كدارى ئاماده يان هه به له ئوردن، كه ده توانيت بگاته ئيسرائيل به لام هئيشتا ديار نييه ئه مه ته نيا به شىك له پرپواگه ندهى شه ره، يان هه ر به راستى تواناى وا يان هه به. پيدانى روئى سه رهكى به موقاومهى ئيسلامى له م كاته دا له وانه به تووشى به ربه ستى سياسى بيت، چونكه ئه مه ده توانيت عيراق تووشى ده رده سه ربه كى كه وه بكات. له وانه به حكومت و به شىكى زور له سياسيبهكان، ته نانه ت هه نديك له سه ركرده نه ريتيبهكانى شيعه ش نه يانه وئى و لات تيكه لاوى شه ر بكن. ئه مه بيجگه له وهى جو له ي ئه و گرووپانه ش ناتوانيت له ستراتيژى گشتى ئيران به ده ر بيت، كه وادياره له م كاته دا شه رپكى سه رتاسه رى له گه ل ئيسرائيل ناو بيت.

بو ئيران دوخىكى سه خت و نا هه مواره. ئه گه ر توئه بكات وه له وانه به ريگه بو شه رپكى ناوچه يى خو ش بكات، كه پيده چن دوايين شتىك بيت كه ئيسا بيه وئيت. ئه گه ر توئه ش نه كاته وه ئه وا كارى كه ربه كهى له سه ر گرووپهكانى ناوچه كه ده كه وئيه مه ترسى، ئه وئيش له كاتى كدا هئيشتا «توئه لى هه نيه» شى نه كردووه ته وه. هه رچوئىك بيت، دواى هيرشه كهى 7-ى ئوكتو به ر، داشى ئيسرائيل سواره و بالانسى سه ربازي - ئه منى به قازانجى خوئى كه راندووه ته وه. ئيسا توئه كه له مه يدانى ئيرانه به وهى ناوچه كه به ره و شه رپىك ده روا ت يان هه ر به كاردانه وه به كى سيمبوولى و سنوورداره وه به س ده كات.